

References

1. Amosha, O. I. , Yeskov, O. L., and N. D. Darchenko. *Motivation of the personnel of the enterprise in the market conditions*, NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom, 2011.
2. Dzhedzhula, V. V. *Energy saving of industrial enterprises: methodology of formation, management mechanism*, VNTU, 2014.
3. Kulikov, P.M., and M. M. Klymchuk. *Energy Saving Management at Construction Companies: Theory, Methodology, Practice*, vyd-vo "Foliant", 2017.
4. Klymchuk, M. M. "Categorical-conceptual device in the field of energy saving: the economic aspect." *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 2, issue.11, 2015, pp.174-178.
5. Zhukov, Yu. P. "Energy intensity is the criterion of business effectiveness." *Energy saving*, no. 3, 2004, pp.10 – 13.
6. Lych, V. M. *Human capital of Ukraine: state, problems, prospects of reproduction*, vol.1, KNUBA, 2009. 2 vols.
7. Malykhina, O. M. "Formation of the basic elements of systemic motivation of human capital at construction enterprises." *Biznes Inform*, no.2, 2014, pp. 391-396.
8. Ryzhakova, H. M. "Methodological aspects of the formation of the intellectual component of the labor potential in the process of the genealogy of the socially oriented economy." *Effective economics*, no.6, 2012, www.economy.nayka.com.ua.

Рецензенти:

Рижаківа Г.М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту в будівництві Київського національного університету будівництва і архітектури;

Тугай О.А. – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри організації та управління будівництвом Київського національного університету будівництва і архітектури.

УДК 33:631.1

ББК 65.012.41:20.18

Левандівський О.Т.

ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника",
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: 0342752351,
e-mail: inst@pu.if.ua

Анотація. У статті досліджено підходи економістів до вивчення сільськогосподарської діяльності в сучасних умовах господарювання. У генезі цієї проблеми показано основні підходи. Наголошується, що сучасне ведення сільського господарства тісно пов'язане з інвестиційною діяльністю.

Обґрунтовуються зональні системи ведення агропромислового виробництва що базується на функціональних і організаційних підсистемах сільськогосподарського виробництва. При цьому функціональні підсистеми відображають безпосередньо зміст, як окремих стадій, так і в цілому самого процесу виробництва. У наукових дослідженнях найчастіше виділяють технологічну, екологічну, економічну і соціальну функціональні підсистеми, форма функціонування яких відображається в організаційних підсистемах.

Наголошується, що при організації і веденні сільськогосподарського виробництва, а також при розробці заходів з вдосконалення його організаційно-економічного механізму необхідно враховувати, особливості сільськогосподарської діяльності без яких неможливо досягти високого рівня ефективності виробництва.

Ключові слова: сільськогосподарська діяльність, сільське господарство, інвестування, зональні системи, підсистеми.

Levandivskiy O.T.

FEATURES OF AGRICULTURAL ACTIVITY IN MODERN CONDITIONS OF BUSINESS

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine,
tel.: 0342752391,
e-mail: inst@pu.if.ua

Abstract. The article analyzes the approaches of economists to the study of agricultural activity in modern economic conditions. The genesis of this problem shows the main approaches. It is noted that modern agriculture is closely connected with investment activity.

The zonal systems of agricultural production management based on functional and organizational subsystems of agricultural production are grounded. In this case, the functional subsystems reflect directly the content, as separate stages, and in the whole process of production itself. In scientific researches most often distinguish technological, ecological, economic and social functional subsystems, the form of functioning of which is reflected in organizational subsystems.

It is noted that when organizing and conducting agricultural production, as well as developing measures to improve its organizational and economic mechanism, it is necessary to take into account the peculiarities of agricultural activity without which it is impossible to achieve a high level of production efficiency.

Key words: agricultural activity, agriculture, investment, zonal systems, subsystems.

Вступ. Уточнення змісту і процесів формування інвестування сільськогосподарського виробництва доцільно здійснити на основі системного підходу через розгляд специфічних галузевих особливостей сільського господарства як системи.

Сільське господарство є однією з основних галузей народного господарства і є складною багатосторонньою і багатофункціональною системою, яка включає безліч складових елементів. Для того, щоб глибоко зрозуміти зміст і механізм функціонування аграрної економіки слід виділити характерні для сільського господарства ті особливості, які характеризують цю галузь як складну, імовірнісну, динамічну і відкриту соціально-економічну систему.

Постановка завдання. На даному етапі наукової роботи поставлено основне завдання – пізнання сільськогосподарської діяльності в сучасних умовах господарювання. Суть цієї визначальної мети розкривається через виділення специфіки господарювання сільськогосподарських товаровиробників.

Результати. Багато учених розглядають сільське господарство з позиції динамічної системи, у межах якої його структура і функції, відносини між елементами мають постійність розвитку і зміни в часі. Ці процеси супроводжуються змінами кількісних характеристик, як окремих підсистем, так і сільського господарства в цілому. Для оцінки цих явищ пропонують використовувати систему показників аналізу рядів динаміки.

Сільське господарство можна розглядати і у вигляді ієрархічної системи, яка є сукупністю систем управління на різних рівнях (область, район, підприємство і так далі).

При цьому використовується інша система показників, яка відображає наявність безлічі форм власності і методів господарювання, а також їх співвідношення.

Якщо сільське господарство, розглядати як відкриту систему, то вона має свої певні зв'язки з навколишнім або зовнішнім середовищем у вигляді ввезення ресурсів, вивезення продукції, міграційних і інформаційних зв'язків. При характеристиці цих процесів застосовується інша система показників, яка враховує наявність ресурсів, обсяги виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, демографічні і міграційні процеси.

Сільське господарство схильне до впливу значного числа чинників тих, що мають імовірнісний характер, що дозволяє розглядати цю галузь як імовірнісну систему. Нині найбільший вплив чинять погодні і ринкові чинники, які, як правило, є випадковими.

Сільське господарство за своєю суттю є групою сільських соціально-територіальних систем, які об'єднують не лише населення, але і матеріально-речовий, природний потенціал на тій або іншій території. Це знаходить прояв в організаційно-правових формах господарювання. При цьому до складу соціально-територіальної окремо взятої системи входить певна соціально-територіальна спільнота, що є групою сільського населення, котра характеризується єдністю відносин до конкретної господарської освоєної сільської території.

В якості основних системоутворюючих ознак кожної із спільнот є укладені зв'язки і відносини, що виділяють її у вигляді самостійної системи просторової організації життя і діяльності людей.

Зміст науково обґрунтованих зональних систем ведення агропромислового виробництва базується на функціональних і організаційних підсистемах сільськогосподарського виробництва. При цьому функціональні підсистеми відображають безпосередньо зміст, як окремих стадій, так і в цілому самого процесу виробництва. У наукових дослідженнях найчастіше виділяють технологічну, екологічну, економічну і соціальну функціональні підсистеми, форма функціонування яких відображається в організаційних підсистемах.

Технологічна підсистема є сукупністю виробничих ресурсів, використання технології і форми організації виробництва, що при їх взаємодії в цілому забезпечує виробництво продукції.

Соціальна підсистема є певною сукупністю населення, комплекс соціальних елементів і інфраструктури аграрного виробництва разом з наявним кадровим забезпеченням і включає механізм реалізації соціальних інтересів окремо взятої особи, колективу, держави.

Комплекс елементів виробничих відносин, що мають безпосередній вплив на функціонування і розвиток соціальної і технологічної підсистем, визначають економічну підсистему.

Організаційна підсистема виступає у вигляді різних форм господарювання, кожна з яких відображає сукупність усіх перелічених вище функціональних підсистем сільськогосподарського виробництва.

Ефективність сільського господарства формується і відображається в результаті виконання функціональними підсистемами відповідних функцій, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Кожній функціональній підсистемі при аналізі сільськогосподарського виробництва виділяють відповідні види ефективності – технологічну, соціальну і економічну.

Технологічна ефективність дозволяє оцінити рівень використання ресурсів виробництва на основі порівняння нормативних і фактичних даних. В якості основних показників для цього виду ефективності пропонується використовувати вихід продукції з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, врожайність і продуктивність

сільськогосподарських культур і тварин, фондівіддачу, фондомісткість, трудомісткість та ін.

Економічна ефективність відображає рівень виробничих відносин, дозволяє охарактеризувати комплексний вплив на рівень виробництва діючого економічного механізму що склався на основі виробничої і технологічної ефективності. Цей вид ефективності вимірюють системою вартісних показників (виробнича собівартість, вартість валової продукції в поточних цінах, прибуток та ін.), які характеризують ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

Соціальна ефективність дозволяє оцінити соціальний розвиток господарюючого суб'єкта, рівень якого визначається залежно від міри досягнення нормативно встановленого рівня життя.

У сучасній економічній літературі все частіше виділяють і пропонують розраховувати ще один вид ефективності сільськогосподарського виробництва – екологічний. Цей вид ефективності дозволяє охарактеризувати процес виробництва сільськогосподарської продукції в сукупності з урахуванням його впливу на довкілля. Екологічна ефективність дозволяє визначити в процесі виробництва сільськогосподарськими товаровиробниками обсяг витрат, необхідних для ліквідації або попередження забруднень і руйнувань природного середовища, а також розмір втрат сільськогосподарської продукції із-за погіршення екології.

Таким чином, інвестування сільськогосподарського виробництва залежить від чотирьох складових (технологічної, екологічної, соціальної, економічної), які в системі відображають досягнення відповідних цілей і напрямів розвитку агроєкономіки.

Інвестування в сучасних умовах господарювання створює необхідність ранжування його за мірою значущості. При цьому розв'язати цю проблему однозначно не завжди можливо, оскільки кожне інвестування окремо має важливе значення і в той же час, взаємозв'язане. Очевидно, що в умовах ринкових відносин інвестування для господарюючих суб'єктів усіх сфер економіки, у тому числі і пов'язаних з виробництвом продукції сільського господарства, має пріоритетне значення, оскільки багато в чому його рівень безпосередньо залежить від дії технологічної, соціальної і екологічної підсистеми.

Пріоритетність тієї або іншої підсистеми сільськогосподарського виробництва і виду ефективності її діяльності багато в чому залежить від рівня і механізму управління аграрною економікою і досягнення поставлених цілей. В зв'язку з цим, на нашу думку, основна мета системи управління в сільському господарстві на макрорівні полягає в забезпеченні продовольчої і екологічної безпеки, росту добробуту сільського населення і соціальної стабільності в країні. При цьому, для держави на перший план виходять результати соціально-економічного розвитку і зміни екологічних параметрів сільськогосподарського виробництва.

На мезорівні система управління, що включає регіональні і муніципальні органи влади, займає проміжне становище, але при цьому є провідником державної і регіональної аграрної політики і сприяє підвищенню ефективності виробничо-господарської діяльності різних категорій сільськогосподарських товаровиробників.

Цей рівень націлений, передусім, на комплексне зміцнення регіональної економіки, у тому числі і її аграрного сектора.

В умовах ринкової економіки основною метою управління на рівні окремого господарюючого суб'єкта регіонального АПК і основними результатами його діяльності є забезпечення максимально можливого росту інвестування на основі інтенсивного і раціонального використання матеріальних, трудових, земельних і фінансових ресурсів, забезпечення їх розширеного відтворення.

Таким чином, можна зробити висновок, що інвестування сільськогосподарського виробництва в умовах ринку на різних рівнях управління має визначальне значення і в

сукупності складається з ефективності роботи окремих підприємств. Підприємство є первинним осередком економічної системи держави і при ефективному функціонуванні забезпечує рішення комплексу соціальних, екологічних, технічних і інших проблем суспільства. У зв'язку з цим, зміст і формування інвестування сільськогосподарського виробництва доцільно розглянути на рівні сільськогосподарського підприємства, під яким ми розумітимемо не лише колективні форми господарювання, але і селянські (фермерські) господарства, що є нині важливими сільськогосподарськими товаровиробниками.

На відміну від інших галузей народного господарства, сільськогосподарське виробництво має низку специфічних особливостей, що формують додатковий набір чинників інвестування господарюючих суб'єктів цієї галузі.

Головним і незамінним засобом виробництва в сільському господарстві виступає земля. Більше того, вона одночасно є об'єктом, на який людина впливає одночасно з однієї сторони предметом праці, а з іншого засобом праці. У цьому і полягає саме подвійний характер використання основного засобу виробництва (землі) в сільському господарстві. Крім того, необхідно відмітити, що земельні ресурси виступають єдиним засобом виробництва, який при раціональному використанні не лише не зношується, але і може покращувати свої якості. Оскільки базові умови сільськогосподарського виробництва формуються на основі сукупності земельних угідь з урахуванням таких важливих елементів географічного середовища, як рельєфу місцевості і клімату, тому їх частіше всього розглядають в тісному зв'язку.

Сільськогосподарське виробництво безпосередньо пов'язане з природними чинниками. Специфічні особливості землеробства чітко проявляються в результаті тісного переплетення економічних процесів з природними процесами розвитку на землі рослинних і тваринних організмів. Тому, для того, щоб чинити вплив на виробництво, слід враховувати особливості біологічних закономірностей розвитку природи.

Також, у сільському господарстві має місце не збіг робочих періодів з процесом виробництва. Час виробничого процесу формується з часу безпосередньої дії людини і природних чинників. Неспівпадіння робочого періоду з періодом виробництва обумовлюється сезонністю сільськогосподарського виробництва, яка впливає як на його організацію, так і економіку в цілому. Сезонність безпосередньо впливає на період використання техніки, обіг грошових коштів тощо. Особливо це явно проявляється в рослинництві.

Крім того, особливості використання сільськогосподарської техніки обумовлені сезонним і територіальним чинниками виробництва. Часовий розрив спостерігається в період використання техніки між посівом, доглядом за рослинами, збиранням врожаю, що змушує припиняти участь низки наявних технічних засобів у виробничому циклі, але при цьому перебування їх в господарстві не перериває. Це змушує підприємства систематично нарощувати потребу різних типів основних засобів. При вирішенні цієї проблеми значну роль відіграє універсалізація сільськогосподарської техніки, заснована на заміні робочих агрегатів при експлуатації.

Слід зазначити, що майже усі польові роботи виконуються на тракторах, які витрачають велику кількість енергетичних ресурсів на пересування робочих агрегатів. Тому загальна їх потреба тут вища в порівнянні з іншими галузями народного господарства

Ще одна важлива особливість сільського господарства полягає в тому, що створювана в нім продукція продовжує брати безпосередню участь в процесі з виробництва інших видів продукції (наприклад, в якості кормів для тварин, насіння для наступного врожаю). В зв'язку з цим лише частина виробленої продукції може стати товарною.

Раціональне використання ресурсного потенціалу і робочої сили обумовлює необхідність диверсифікації виробництва за рахунок комбінування галузей, розвитку підсобних і переробних виробництв.

Висновок. Таким чином, при організації і веденні сільськогосподарського виробництва, а також при розробці заходів з вдосконалення його організаційно-економічного механізму, на наш погляд, необхідно враховувати, вищеперераховані особливості без яких неможливо досягти високого рівня ефективності виробництва.

1. Гудзинський О. Д. Формування системи інвестиційного забезпечення стратегічного розвитку сільськогосподарських підприємств / О. Д. Гудзинський // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 4. – С. 5–8.
2. Мерзлов А.С. Разработка программ развития сельских территорий хозяйства в Германии / А.С.Мерзлов, Н.А. Леонова // АПК: Экономика и управление. – 2009. – № 1. – С. 87–90.
3. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні (аналітична доповідь). – К. : НІСД, 2014. – 45 с.
4. Харченко Г. А. Роль стратегічного управління в підвищенні агропродовольчого потенціалу сільськогосподарських підприємств / Г. А. Харченко, О. О. Дідківська // Сталий розвиток економіки. – 2014. – № 1. – С. 56–61.

References

1. Hudzynski, O. D. "Formation of investment support strategic development of agricultural enterprises." *Collected Works of Tauride State Agrotechnological University*, no. 4, 2013, pp.5-8.
2. Merzolov, A.S. "Development of programs of development of rural territories of a facilities in Germany." *Agrarian and industrial complex: Economy and management*, no. 1, 2009, pp. 87-90.
3. *Strategic directions of institutional support of the agricultural sector in Ukraine (White Paper)*, NISS, 2014.
4. Kharchenko, G. "The role of strategic management in raising potential agro-food farms." *Sustainable economic development*, no.1, 2014, pp. 56-61.

Рецензенти:

Баланюк І.Ф. – д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника";

Сус Т.Й. – к.е.н., доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника".

УДК 330.101:620.91-027.236

ББК 65.28 (4 УКР)

Дорошенко В.М.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЕТЕРМІНАЦІЇ БУДІВЕЛЬНОГО КЛАСТЕРУ В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Київський національний університет
будівництва і архітектури,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра організації та управління будівництвом,
проспект Повітрофлотський, 31, м.Київ,
03680, Україна,
тел.: 097- 139-95-04,
e-mail: violetta.doroshenko@gmail.com

Анотація. В статті за результатами проведеного дослідження категоріально - поняттєвого апарату кластерного підходу, враховуючи специфіку та проблематику реалізації заходів енергозбереження в будівництві, запропоновано авторське визначення кластеру. Доповнено існуючі умови ефективного функціонування кластеру інваріантністю. Представлено схему детермінації будівельного кластеру в системі організаційно-економічного забезпечення